תורה אור מסורת הש"ס

אין לה שיעור למעלה אבל יש לה שיעור למטה, דאי לא תימא הכי ביוצא בו לולב אין לו שיעור הכי נמי דאין לו שיעור כלל והתנן לולב שיש בו ג' טפחים כדי לנענע בו כשר אלא אין לו שיעור למעלה אבל יש לו שיעור למטה ה"נ אין לו שיעור למעלה אבל יש לו שיעור למטה. ת"ר ציצית אין ציצית אלא ענף וכן הוא אומר ויקחני בציצית ראשי ואמר אביי וצריך לפרודה כי צוציתא דארמאי. ת"ר הטיל על הקרן או על הגדיל כשירה, רבי אליעזר בן יעקב (אומר) פוסל בשתיהן. כמאן אזלא הא דאמר רב גידל אמר רב ציצית צריכה שתהא נוטפת על הקרן שנאמר על כנפי בגדיהם כמאן כרבי אליעזר בן יעקב. אמר ר' יעקב אמר רבי יוחנן צריך שירחיק מלא קשר גודל, ואיצטריך דרב פפא ואיצטריך דר' יעקב דאי מדרב פפא הוה אמינא תוך ג' דלא לירחיק טפי וכמה דמקרב מעלי, איצטריך דר' יעקב, ואי מדרבי יעקב הוה אמינא מלא קשר גודל דלא ליקרב טפי וכמה דרחיק מעלי, צריכא. רבינא ורב סמא הוו יתבי קמיה דרב אשי חזייה רב סמא לקרניה דרבינא דסתר ובצר ממלא קשר גודל, אמר ליה לא סבר לה מר להא דר' יעקב אמר ליה בשעת עשיה איתמר, איכסיף. אמר ליה רב אשי לא תתקף לך חד מינייהו כתרי מינן. רב אחא בר יעקב רמי ארבע ועייף להו מיעף ומעייל להו בגלימא ואביק להו מיבק, קסבר בעינן תמניא בגלימא כי היכי דלהוי גדיל גדילים במקום פתיל. רב ירמיה מדפתי רמי תמניא דאינהו שיתסר ולא אביק להו. מר בריה דרבינא עביד כדידן. רב נחמן אשכחיה לרב אדא בר אהבה רמי חוטי וקא מברך לעשות ציצית. א"ל מאי ציצי? שמענא הכי אמר רב ציצית אין צריכה ברכה, כי נח נפשיה דרב הונא על רב חסדא למירמא דרב אדרב ומי אמר רב ציצית אין צריך ברכה והא אמר רב יהודה אמר רב מנין לציצית בעובד כוכבים שהיא פסולה שנאמר דבר אל בני ישראל ועשו להם ציצית בני ישראל יעשו ולא העובדי כוכבים יעשו, והא מאי חזיא: אמר רב יוסף קסבר רב חסדא כל מצוה שכשירה בעובד כוכבים, בישראל אין צריך לברך, כל מצוה שפסולה בעובד כוכבים, בישראל צריך לברך, וכללא הוא והרי מילה דכשירה בעובד כוכבים דתניא עיר שאין בה רופא ישראל ויש בה רופא ארמאי ורופא כותי ימול ארמאי ואל ימול כותי דברי רבי מאיר, רבי יהודה אומר כותי ולא ארמאי, ובישראל צריך לברך דאמר מר המל אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על המילה. מידי הוא טעמא אלא לרב, רב מיפסל פסיל, דאיתמר מנין למילה בעובד כוכבים שפסולה? דרו בר פפא משמיה דרב אמר ואתה את בריתי תשמור. ר' יוחנן אמר המול ימול; סוכה מסייע ליה תפילין הוי תיובתיה. הרי סוכה דכשירה בעובד כוכבים דתניא סוכת עובדי כוכבים סוכת נשים סוכת בהמה סוכת כותיים סוכה מכל מקום כשירה ובלבד שתהא מסוככת כהלכתה ובישראל אין צריך לברך דתניא העושה סוכה לעצמו אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה, בא לישב בה אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו לישב בסוכה ואילו לעשות סוכה לא מברך. תפילין תיובתיה והרי תפילין דפסולות בעובד כוכבים דתני רב חננא בריה דרבא מפשרניא

אין לה שיעור למעלה. דכמה דבעי ליהוי ארוך: ויש לה שיעור למטה. דמשולשת ד' בעינן אבל בציר מהכי לא יא] והדקתני מקצה דבמשהו נמי מתכשרי יב] בגרדומי: וצריך לפרודה כי צוציתא דארמאי. כבלורית של עובדי כוכבים דדבוקות מלמטה ופרודות מלמעלה: על הקרן. על שפת תורה של קרן: גדיל. חוט עבה וחזק יג] בבגד תחילה כדי שלא יהא נח ליקרע. ל"א גדיל אלו הן חוטין יד] שבשפתי שני הצדדים וקורין אוריל"ש: שתהא נוטפת על הקרן. שתהא תולה ומכה על הקרן כלומר טו] [א] שינביהנה למעלה מן השפה כדי שתהא תולה ונוגעת החוטין בקרן: שירחיק מלא קשר גודל. צריך שינביהנה מן השפה מלא קשר גודל שיעור הציפורן עם טז] בשר עד פרק ראשון: ואיצטריך דרב פפא. דאמר לעיל ארבעה בתוך שלשה דמשמע שלא ינביהנה יותר מג' אצבעות: וכמה דקריב לשפה טפי מעלי. ואפילו בתורה של שפה ליתכשר: דסתר ובצר ממלא קשר גודל. דנסתר יז] [ב] ונרחב [הנקב] וירד [הגדיל] למטה עד יח] שעמד בציר ממלא קשר: אי נמי נסתר יט] הבגד מלמטה שקורין אנפיליי"ר עד שנפחת מן השפה עד הנקב ממלא קשר גודל: בשעת כ] עשייה [ג] [איתמר]. [הא] דרבי יעקב ואנא נמי בשעת כא] [ד] עשייתן [הוה] מלא קשר גודל: איכסף. רב סמא: א"ל. כב] לרב סמא: חד מינייהו. מבני ארץ ישראל ורבינא מאי הוה: ועייף כג] להו. כופל לה [ה] קודם שיתלם בטלית: ומעייל להו בגלימא. מכניס הכפל בנקב הטלית: ואביק להו מיבק. עונבן שחוזר ומכניס כד] [ו] ראשים הראשים בתוך הכפל ותולין במניבה כה] בטלית דהכי דריש גדיל שנים כו] גדילים תרתי משמע שהן ד' חוטין כז] ואחר כך כופלן לשמונה: רמי ח'. חוטין כח] דכתיב גדילים לרבות עוד כט] שנים גדילים דהוו תמניא חוטין. כך ל] (קבלה) מרבינו יעקב הזקן לא] (מסכת יבמות: דאינהו שיתסר. לאחר שהכניסן בטלית כופלן והן שיתסר: כדידן. מכניס ד' חוטין ואחר כך כופלן לשמונה: רמי חוטין. היה מטיל ציצית לטליתו: ציצי. לב] ציצית: אין צריכה ברכה. בשעת עשייה: מאי דומיא. מאי קושיא: כל מצוה שכשירה בעובד כוכבים בישראל אינו צריך ברכה. דאין יכול לומר אשר קדשנו דהא עובד כוכבים נמי כשר בה. מפי השמועה: רופא. מוהל: ואל ימול כותי. לפי שמל לשם הר גריזים כדמפרש התם במסכת ע"ז (דף כז.): מידי הוא טעמא. דמקשי רב חסדא: אלא לרב, רב מיפסל פסיל מילה בעובד כוכבים הלכך איכא למימר דרב חסדא לא לג] קשיא אלא לרב: ואתה את בריתי תשמור. לד] לנימול כמותך אני מוסרו: המול ימול. קרי ביה המל ימול: סוכה מסייע ליה. לרב חסדא: סוכה מכל מקום. מפרש בפ"ק דמסכת סוכה: מפשרניא

ואביק להו מיבק. נ"ל שלא היה מעביר דרך נקב האבק אלא שבעה חוטין לכל היותר והשמיני מניח וקושר בו דאל"כ היה יכול להעביר הגלימא מן הטלית דרך האבק אחר עשייתן ולא משכחת כלאים בגלימא: תמניא בגלימא. דרש גדילים ארבעה וכן מתכלת שבשעת נתינתן בטלית יהו שמונה ורבי ירמיה מדפתי סובר כן ואם כן הוו להו שיתסר דלית ליה אבק: מנין לציצית בעובד כוכבים שהיא פסולה. משמע הא אשה כשירה ולא אמר כל שאינו בלבישה אינו בעשייה דהא לא כתיב בגופה לבישה אלא בכלאים ומילתא אחריתי היא וגבי תפילין [ז] דרשי' פי' האי גוונא: בישראל אינו צריך לברך. דמשמע טעו ולא לאחרים: ואל ימול כותי. נראה שהמיר דתו דסתמייהו לשם הר גריזים אע"ג דגירי אמת הן ועובד כוכבים אע"ג דבפ' המביא תניין (גיטין דף כג.) [ח] קא אמר גבי גט עובד כוכבים אדעתא דנפשיה עביד שאני התם דהתם אשה לאו בת כריתות קיימא אבל התם מילה לשמה קיימא והכי משני גבי זבחים (דף ב:) ומתוך כך ניחא במתוך דמכשר ציצית בעובד כוכבים מדכתיב ועשו להם דמשמע אחרים יעשו להם ובתר הכי מכשר רב סוייה שלא לשמה ומייתי שלא מתפילין משמע דבציצית נמי בעי לשמה אע"ג דעובד כוכבים כשר ותימה כיון דסתמא לשמו קאי אמאי איצטריך לרבות עובד כוכבים וי"ל כי היכי דלא נימעטי מבני ישראל ותימה וגבי ספרים ותפילין ומזוזות למה לי למעוטי עובד כוכבים מוקשרתם וכתבתם תיפוק לי דסתמא לאו לשמו קאי דבפרק הניזקין (גיטין דף מה:) פסל אזכרות שלא כתב לשמן דאמרינן התם ס"ת שכתבתי אזכרות שבה לא כתבתי לשמן משמע אלא סתמן כתבן דאיכפי למימר שכתבתי שלא לשמן וי"ל [ט] דאיצטריך משום עבד ואשה לדוקי ומסור ומומר אע"ג דתני עובד כוכבים הכי נמי תני כותי אע"ג דסתמיה לשם הר גריזים ולא איצטריך ליה קרא אי נמי לא דק ובעי למימר שלא לשמן דפ' כל הגט (שם דף כב.) תנן כל הגט שנכתב שלא לשם אשה פסול ואע"ג דסתמא נמי פסול אלמא לא דייק אי נמי נראה דאזכרות לבד בעינן טולי הא ואיצטריך למעוטי אי כתב בלא אזכרה:

רבינו גרשום

אבל יש לה שיעור למטה. שעורה מה' אצבעות לא יעשה: וצריך לפרודה. התחילן חוטין מן הגדיל: כי צוציתא דארמאה. כקווצות שיער של בלורי' שדבוקה מלמטה ופרודה מלמעלה: הטיל על הקרן. לסוף הקרן שלא הרחיק שלשה אצבעות: או על הגדיל. על אותו חוט גם שבתחילת הבגד. הוית דאמרי על הגדיל שהטיל הציצית בבגד לרוחב הבגד. שכשאורגין הבגד לרוחבו אורגין אותו גדל משם: שתהא נוטפת על הקרן. כלומר תהא מרוחקת מן הקרן תהא יותר ארוך מן הקרן: מלא קשר גודל. והיינו קשר השני של גודל והיינו כאורך אצבע הגודל והיינו בתוך ג' אצבעות דקאמר רב פפא הוידי הוידי הוי חד שיעורא: דלא לירחק טפי מן הקרן. וכמה דמקרב לגבי הקרן טפי מעלי: איצטריך. דר' יעקב דאמר צריך להרחיק מלא קשר גודל: וכמה דרחיק טפי מעלי קמ"ל דרב פפא דבתוך שלש: דסתר. שדרה מסותר הבגד: ובצר מלא הקשר גודל עד הציצית: בשעת עשייה איתמר. שצריך שירחיק כמלא [קשר] גודל. אבל אי חזר בצר ממלא קשר גודל לית לן בה: חד מינייהו. מבני א"י עדיף בתרי מינן דאוירא דא"י מחכים. משום ב) תנא רבינא: ועייף להו מיעף. דליהוו תמניא וחד מעייל להו בגלימא: ואביק להו מיבק. והיה עונבן סמוך לכנף: קסבר בעינן דליהוו תמניא חוטין בגלימא עצמה כי היכי דבעינן תמניא במקום פתיל: ולא אביק להו. אלא היה כורך על גבי הטיפה: כי דידן. ארבעה וכופלן: והוא קרי אומן שכל ומרא: סוכה מסייעא ליה. לרב חסדא:

א) ונראה דצ"ל כמו לספר דבוקות מלמטה ופרודות מלמעלה כמו לדבר אחר דלמ"ד פרודה הוא דבוק וסוף בשער הוא פרוד. ב) אולי צ"ל משום דרבינא תלמי' הוה.

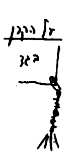

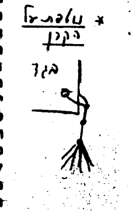

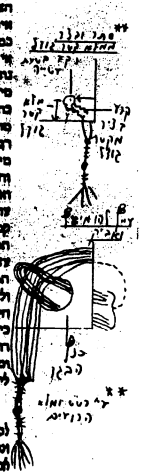

עין משפט נר מצוה

לט א מיי' פ"א מהלכות ציצית הל' ו טוש"ע א"ח סי' יא סעיף ד:
מ ב מיי' פ"ז מהל' לולב הל' ח סמג עשין מד טוש"ע א"ח סימן תרנ סעיף ב:
מא ג מיי' פ"א מהלכות ציצית הלכה א סמג עשין כו טוש"ע א"ח סי' יא סעיף ז:
מב ד מיי' שם הלכה ו טוש"ע א"ח סי' יא סעיף טו:
מג ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ט:
מד ו מיי' שם הל' יא טוש"ע שם סעיף י:
מה ז מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף יב:
מו ח מיי' שם פ"ג ה"ט טוש"ע א"ח סימן יט סעיף א:
מז ט מיי' פ"א מהלכות ציצית הל' יב סמג עשין כו טוש"ע א"ח סי' יד סעיף א:
מח י מיי' פ"ב מהל' מילה הל' א סמג עשין כח טוש"ע יו"ד סימן רסד סעיף א:
מט כ מיי' פ"ג מהל' מילה ה"ז סמג שם טוש"ע יו"ד סימן רסה סעיף א:
נ ל מיי' פ"ה מהלכות סוכה הל' ט טוש"ע א"ח סימן תרמג:
נא מ מיי' פי"א מהל' ברכות הל' ח ופ"ו מהל' סוכה הל' יב טוש"ע א"ח סימן תרמא וסימן תרלט סעיף ח:

◆

שיטה מקובצת

א] אומר. וישלח תבנית יד ויקחני בציצית ראשי אמר אות ו' נמחק: ב] לפרודה: ג] על הגדיל. פי' רש"י ב' לשונות תראות דצריך להקפיד על החוטין שבסוף הטלית מכאן ומכאן שאין בהם ערב כמו בשאר טלית [שלא יהא תוך] ג' אצבעות שצריך להרחיק מתוחו של כנף וכן מסקנא דשמעתין שלא ירחיק יותר מג' אצבעות ולא יפחות להרחיק מלא קשר גודל [לאיכך מוכ] שלא ירחיק מן הכנף יותר מראוי: ד] תיבת אומר נמחק: ה] שתהא נוטפת על הקרן. שיהא תולה ומכה על הקרן ולאיכך לא יקשור הציצית למטה ממש שאם כן לא יהא [נוטפת על הקרן] אלא קושר בצד העליון ויהא [נוטפת על הקרן וצריך] להרחיק כשיעור המפורש משני צידי הכנף: ו] ציצי. דקא שמענא: ז] ואל ימול כותי דברי ר' מאיר. ואע"ג דסבר ר"מ דכותים גירי אמת הן צריך לומר דלאחר מכאן נתקלקלו: ח] הלכה דאין צריך לברך לא לעשות סוכה ולא לעשות ציצית מיהו העושה סוכה מברך שהחיינו ומנה"ג העולם לפורדה על הכוס: ט] רב. מיפסל: י] המול ימול. סוכה: יא] הוה. נכנס לישב: יב] לא. הוא דקתני: יג] שתכשרי. בגרדומי: יד] וחוק. שאורגין בבגד: טו] חוטין. שנקשתין: טז] שנגביהנה: יז] עם. הבשר: יח] ונרחב. הנקב וירד למטה: יט] עד. כשיפחות

מן הנקב עד השפה ממלא קשר גודל תיבות שעמד בציר נמחק*) : יט] נסתר. אריגת הבגד : כ] עשייה. איתמר דר' : כא] עשייה. הרחוקתי : כב] א"ל. רב אשי לרב : כג] להו. והיה כופל לשמונה קודם שיתלם בכנף ומעייל : כד] ומכנים. שני הראשים : כה] בטלית. אביק לשון נקב שמכניסים בנקב של כפל כדאמרינן בהקומץ רבה [דף לג ע"א] הבר ציר אבקתא : בעינא תמניא בנקב הטלית דהכי דריש : כו] שנים. גדילים משמע. גדילים ד' גדילים שמנה. פרש"י של מהר"ש : כז] תיבות ואח"כ כופלן לשמנה נמחק : כח] וכתב גדילים. ותיבות רמי ח' חוטין דכתיב נמחק : כט] עוד. שני ואות ט' נמחק : ל] כך קבלתי : לא] במסכת ואות ד' נמחק : לב] ציצי. לשון : לג] חסרא לא. מצי לאקשויי ותיבת אלא נמחק : לד] להמול כמותך :

*) נראה דהל"ג שכתב רש"י שייך אמר תיבת קשר גודל.

הגהות צ"ק [א] שינביהנה : [ב] ונתקב הנקב וירד למטה כו' קשר גודל נמחק : [ג] ל"ג : [ד] עשייתן היה מלא : [ה] קודם שיתלם : [ו] שני : [ז] דרשינן : [ח] קאמר גבי גט : [ט] דאיצטריך משום עבד ואשה כו' ומומר [illegible] עובד כוכבים [illegible] :